

КАРА

Пішла така чутка по селах, що скоро
Поважаний Мойтро рушає до моря

Прийняти святе омовіння.

Зібрались

Старе і мале. Два човни вже гойдались

З начинням.

Коли це, вважай, при відході
Влетіла на берег з мольбою Макхода:

«Панотче, візьміть і мене у дорогу».
І дивиться так —

аж відмовить незмога.

«І взяв би,— зітхаючи,

Мойтро їй каже,—

Так де ж притулити,

як повно поклажі?»

Вдова у мольбі вже виплакує очі:

«Візьміть! Я в ногах притулюся,
панотче».

І туга така в її взорі глибока,
Що жінку відмова поранить жорстоко.

Та брахман іще крізь вагання останнє
Спитав: «А на кого ж

ти сина залишив?»

«Ракхала? — полегшено вирвалось
в жінки. —

Він радо забуде розлуку у тітки!

Коли з породіль в пропасниці нещадній
Згоряючи,

я вже зі світом прощалась,

Оннода, що теж тоді матір'ю стала,
Своїм молоком і могого плекала.

І так він до неї приріс, що несила
Мені відлучити від тітоньки сина.

Як тільки намірюсь

за бешкет провчити,

Оннода у сльози: «Не смій мені бити!»

І миттю — на руки.

Тож скажуть і люди,

Що тут йому краще,

ніж з матір'ю, буде».

І Мойтро скоривсь.

А вдова без тривоги

Метнулась додому збиратись в дорогу.

З сусідками легко прощалась в порозі,
Хоч ті й спохмурніли,

втираючи сльози.

Та лишень на берег ступила —

аж диво:

Ракхал у човні примостився щасливо.

«А ти що тут робиш?!» —

зайшла зненавидо.

Та він лиш три слова: «До моря поїду».

«Чого захотів?! Ану вилізь, лайдаче!»

Та зиркнувши гостро, якимсь недитяче,

Малий, як і перш, невідступно-суворо

Промовив три слова: «Поїду до моря».

І як не тягла його мати зі злістю,

Він так уцепився в човна,

що — ні з місця.

Нарешті, крутий і суворий із виду,

Полагіднів брахман: «Та хай уже їде».

І мати в озлобі, забувшись на горе,

Сказала: «Сиди, доки викину в море!»

Та лишень слова ті дійшли її тями —

Схолела душа, мов над урвищем ями,

І груди риданням

струснуло невітшим,

І долю благала:

«Прости мене, грішну!»

І сина в тужбі до грудей пригортала,

І очі невинні йому цілувала.

Старий сполотнів. Аж по довгим

мовчанням

Прорік, як заляв на рокованій грані:

«Хай краще твій рот оніміє навіки,

Ніж вимовить ще раз слова злоязикі!»

Та все ж одлягало в старого помалу,

І він таки згодився взяти Ракхала.

Як тільки ця звістка дійшла

до господи,

На берег в нестями прибігла Оннода:

«Куди ти, синочку, зібрався

не в пору?!»

А він їй щасливо: «Поїдем до моря.

Я скоро вернуся».

Немов ошаліла,

Оннода на березі заголосила:

«О брахмане Мойтро!

Воно ж неслухняне.

І хто, окрім мене, в дорозі догляне

Дитину, яка з пелюшок до сьогодні.

Без тітки і кроку ступити не годна?»

Не руште! Нехай він вертає до двору».
Ракхал відказав: «Я поїду до моря,

Не бійтеся, тьотю. Вернусь неодмінно».
Та й брахман її заспокоїв надійно:

«Покіль я живий — не хвилюйся,
Оннодо,
За хлопця.

Його вбережу від негоди.

Та й ріки на зиму впокорюють норів.
Он скільки людей вирушає на море.

І жодних пригод не віщує дорога,
За місяць чи два його стрінеш, небого».

Воздавши молитву на добрий початок,
Човни повернули в дорогу прочани.

Лишилися жінки у сльозах на причалі.
І села в росі, як в сльозі, від'ячали.

...За місяць чи два і святки прогучали.
Лаштуються радо додому прочани.

Тремтять з нетерплячки човни
норовливо
В чеканні жаданого серцю припливу.

Знудився Ракхал.
Вже й цікавість пропала
До свята, до іграшок.
В серце помалу

Тужба заповзала по рідній господі,
По добрій і лагідній тітці Онноді.

Та, певно, така вже пора вередлива:
Хоч плач, а його все немає, припливу.
Довкруг — лиш вода,

зледаціло-понура.
У хлопця на серці тривога похмура

Від хвиль, що, мов гаддя,
гладке і шипуче,
Звивалось довкола, холодне, повзуче,

І жовна свої роздували, мов кобри,
І щось в них зловісне було і недобре,

Немовби в жаданні кривавої жертви,
Дітей твоїх, земле, воліли пожерти...

О земле, о ніжна, молюсь тобі ревно,
Опоро моя, в непохитності древня,—

Щасливий причал від негод і нещастя,
Ти всім простягаєш свої мозолясті

Долоні, як мати,— заблуканим дітям,
Найкраща у світі,
клянусь тобі світом!

Все більш нетерпіння змагає хлопчину.
Уже він старого пита щохвилини:

«Тхакур, ви скажіть: хоч сьогодні,
можливо,

До нас припливуть ті ледачі
припливи?»

Зненацька вода звирувалась у дії,
В обох берегів розбудивши надію.

І човен з рипінням уплав розвернуло,
І струмись канати напнув, наче струни.

І з гуком, посвяченим богові смерті,
Рвонулося море в ріку розпростерту —

Почався приплив.
Стерновий у молитві
Човна скермував у далеку гонитву.

Ракхал, знай, старого питав без утоми:
Коли ж вони, врешті,
дістануться дому?

Пройшли щось, вважай, уже миль
із чотири.

Ще сонце не сіло.
Аж нагло, як звірі,

На річку стрибнули північні вітрища,
Мілини її оголивши, як днища,

Зійшлися у двобої, розвихривши гриви,
Вітри ножові із валами припливу.

«Скоріше до берега лодії чальте!» —
Гукали налякані ревом прочани.

Та де він, той берег?
Лиш води шалені
Довкруг завивали, як люті гієни.

І горами хвилі, громохко-могутні,
Валилися важко на човники утлі.

Лиш десь вдалині, крізь примерклу
завісу
Виднівся гурток прибережного лісу —

Та й годі.
А решту ковтали захланно
Розверзлі безодні незміряних кланей.

Здається, що й сонце в зухвалому бунті
Вони зазіхали навік проковтнути.

Позбутого влади керма і вітрила,
Човна, наче п'яного зайду, водило.

Усіх — холодніш од вітрів-посіпаків —
Пронизує лід передсмертного ляку.

Ридали одні в безпорадній печалі,
А інші прочани в розпуці й одчаї

Прощалися з рідними.
Весь очужілий,
Заплющивши очі, мов крейда, збілілий,

Молився безгучно старий.

А хлопчина,
До ньєнки туливсь, як підбита
пташина.

І раптом у цьому вселенському пеклі
Від слів стернового прочани отерпли:

«Гей, отче, між нас хтось
обіцянку ложну
Давав і не сповнив.

І кара ця божа,
Як помста, для всіх нас останньою
стане,
Коли ми зламаєм обіцянку дану».

І всі без вагання жбурнули у воду
І гроші, і одяг — богам на угоду.

Та замість покори — стократ ошалілі,
На човен накинулись здіблені хвилі.

Гукнув стерновий: «Зізнавайтесь,
врешті,
Хто, борг не сплативши свій,
богові бреше?»

І тут, на Макходу поглянувши люто,
Промовив старий: «Чи не жінка ця,
люди,

Віддати богам нахвалялася сина,
А зараз мовчить, ніби й справді
невинна?!»

І в страсі ревнули усі до одного:
«Віддай свого сина, відступнице, богу!»

Вдова у покуті благально шепоче:
«Врятуй, заступи мене,
праведний отче».

І плаче і тулить надію єдину —
До серця свого безневинного сина.

Та брахман уже не ховає огуди:
«Тепер вона захист вимолює, люди!

Чому ж ти у мене його не просила,
Коли утопить нахвалялася сина?!

Ні, жінко, плати! Бо як слово зламаєш,
Ти всіх нас в безодні морській
поховаєш».

Макхода благає: «Та згляньтесь ж,
пробі:
Я збовкнула просто дурницю в озлобі.

Невже ти і досі не віриш, владико,
Що то лиш слова випадкові базіки?!

Хіба тобі, боже, дотямить несила,
Що то лиш язик — не душа говорила?!»

Та як не просила вона, не благала,—
Правничий із рук її вирвав Ракхала.

І Мойтро в чеканні жахливої згуби
До крові стискає у розпачі зуби,

І лячно до вух притискає долоні...
Та раптом у серце жалом скорпіона:

«Ой, тітонько, тьютю!» —
його пронизало
Останнє благання малого Ракхала.

І брахман отямивсь:
«Рятуйте ж дитину!»
Він бачив, як впала вдова без кровини,
Як хлопчик надсилу ще видавив:

«Тьютю!»
І зник у безодні ревуцій.
Лиш потім

Ще раз, може двічі, з'явилися із клані
Маленькі долоні, немов у благанні

Рятунку у неба, що грізно мовчало.
І зникли навек на очах у прочанів.

І брахман в розпуці гукнув що є сили:
«Тебе я врятую, невинний мій сину!»

І кинувсь з човна.
І не випірнув більше.
І сонце, мов камінь, упало з узвишшя.

Переклав Борис ОЛІЙНИК

